

Національний університет
водного господарства та
природокористування

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра суспільних дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-
педагогічної,
методичної та виховної
роботи

_____ О.А.Лагоднюк
« » 2020 р.

07-03-260

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Program of the Discipline

«**АРТ-ТЕРАПІЯ**»

«**ART THERAPY**»

**для здобувачів I (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 053 «Психологія»
for applicants of Bachelor level of education
specialty 053 «Psychology»**

Рівне – 2020

Національний університет

Робоча програма навчальної дисципліни «Арт-терапія» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Психологія» спеціальності 053 «Психологія» Рівне: НУВГП, 2020. 20 с.

Розробник: Шпак С.Г., кандидат психологічних наук, доцент кафедри суспільних наук

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри суспільних дисциплін
Протокол від «17» січня 2020 р. № 8

Зав. кафедри суспільних дисциплін _____ (Олексін Ю.П.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник групи забезпечення спеціальності _____

Національний університет
радянського господарства
та природокористування

Оксентюк Н.В.
(підпис) (ініціали та прізвище)

Схвалено науково-методичною радою з якості ННІ ЕМ

Протокол від «06» лютого 2020 р. № 3

Голова науково-методичної ради з якості ННІ ЕМ _____ Н.Е. Ковшун

© Шпак С.Г., 2020 рік
© НУВГП, 2020 рік

ВСТУП

Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами організації навчання на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів відповідно до навчального плану для спеціальності «Психологія» денної/заочної форми навчання.

Курс «Арт-терапія» є одним із базових у вивченні дисциплін психологічного циклу, який забезпечує цілісність професійної підготовки майбутніх психологів. Глибокі знання психології сімейних відносин дозволять майбутнім спеціалістам адекватно впливати на особистість а різних етапах її життєвого шляху, долати сімейні кризи та конфліктні ситуації, створювати умови для забезпечення її самореалізації.

Міждисциплінарні зв'язки: «Арт-терапія» є складовою частиною дисциплін психологічного циклу нормативного блоку. Її вивчення передбачає розв'язання низки завдань професійної підготовки фахівців вищої кваліфікації, зокрема: опанування системою знань та вмінь щодо закономірностей процесу функціонування психіки. Вивчення курсу передбачає наявність систематичних та ґрунтовних знань із суміжних курсів – «Загальна психологія», «Основи психотерапії», «Практикум з психології», «Вікова психологія», «Корекційна психологія» тощо.

Вимоги до знань та вмінь визначаються галузевими стандартами вищої освіти України.

Анотація

Робоча навчальна програма з дисципліни «Арт-терапія» є нормативним документом Національного університету водного господарства та природокористування, який розроблено кафедрою суспільних дисциплін на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів відповідно до навчального плану для спеціальності «Психологія» денної форми навчання.

Програма визначає обсяги знань, які повинен опанувати бакалавр відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Арт-терапія», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів. «Арт-терапія» є складовою частиною дисциплін психологічного циклу нормативного блоку. Її вивчення передбачає розв'язання низки завдань професійної підготовки фахівців вищої кваліфікації, зокрема: опанування системою знань та вмінь щодо

закономірностей процесу функціонування психіки, особливостей психотерапевтичного впливу на особистість.

Ключові слова: психотерапія; психотерапевтичний процес; психотерапевтичний контакт; клієнт; арт-терапія; ізотерапія; казкотерапія; лялькотерапія; піскова терапія; музикотерапія; метафоричні карти.

Abstract

The work curriculum for the discipline "Art therapy" is a normative document of the National University of Water Management and Nature Management, which is developed by the Department of Public Disciplines on the basis of educational and professional program of preparation of bachelors in accordance with the curriculum for the specialty "Psychology" full-time education.

The program determines the amount of knowledge that the bachelor must acquire in accordance with the requirements of educational qualification characteristics, algorithm for studying the educational material of the discipline "Art therapy", the necessary methodological support, components and technology of evaluation of students' educational achievements. "Art therapy" is an integral part of the disciplines of the psychological cycle of the regulatory block. Her study involves the solution of a number of tasks of professional training of specialists of higher qualification, in particular: mastering the system of knowledge and skills regarding the regularities of the process of functioning of the psyche, peculiarities of psychotherapeutic enthusiasm for specialty.

Key words: psychotherapy; psychotherapeutic process; psychotherapeutic contact; client; art-therapy; isotherapy; fairytale therapy; puppet therapy; sand therapy; music therapy.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <u>05</u> Соціально-поведінкові науки	Нормативна	
Модулів – 2	Спеціальність 053 «Психологія»		
Змістових модулів – 2		4-й	
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
	7-й		
	Лекції		
	16 год.	2 год.	
	Семінарські		
	14 год.	8 год.	
Самостійна робота			
60 год.	80 год.		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних 3 СРС – 4,5	Рівень вищої освіти: бакалавр	Вид контролю: залік	

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання - 0,8 до 0,2; для заочної форми навчання - 0,04 до 0,96.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни «Арт-терапія» є формування у майбутнього фахівця загальних та професійних компетенцій системи загальної психологічної підготовки. Засвоєння студентами знань про особливості розвитку особистості та способи надання психологічної допомоги методами психотерапевтичного впливу. Отримання певного власного досвіду професійної діяльності у відповідності з віковими та індивідуальними особливостями людей. Усвідомлення та відчуття закономірностей функціонування людської психіки і набуття навичок активно взаємодіяти та впливати на психіку іншої особистості, враховуючи її потенційні, вікові та індивідуальні психологічні особливості, прогнозувати її поведінку та вчинки тощо.

Предмети на яких базується даний курс: психологія, етика, основи психотерапії, корекційна психологія, вікова психологія, психологічне консультування.

Завданнями курсу є:

- розкрити основні закони та закономірності психічного розвитку людини ;
- дати знання про теоретично-методологічні закономірності надання психотерапевтичної допомоги методами арт-терапії;
- з'ясувати зміст та особливості арт-терапевтичних напрямків;
- ознайомити студентів з основними методами арт-терапевтичної допомоги;
- формувати знань загально-методологічного характеру та практичних навичок і вмінь проведення сеансів арт-терапії;
- розвинути навички встановлення контакту, партнерської взаємодії, візуальної психодіагностики, конструктивного підходу у вирішенні проблем соціальної взаємодії;
- формування практичних навичок індивідуальної та групової роботи методами арт-терапії.

Вивчення навчальної дисципліни «Арт-терапія» спрямовано на формування таких компетенцій:

Інтегральна: здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері соціальної допомоги, що передбачає надання психотерапевтичної допомоги особистості методами арт-терапії.

Загальні компетентності: здатність до абстрактного та логічного мислення; здатність діяти на основі етичних суджень; здатність до здійснення комунікативної взаємодії; креативності у виборі методик; здатність навчатися, навчати та самонавчатися.

Фахові (спеціальні) компетентності спеціальності: здатність до професійної діяльності у відповідності з віковими та індивідуальним особливостями людей, здатність до встановлення контакту, партнерської взаємодії, візуальної психодіагностики, конструктивного підходу у вирішенні проблем соціальної взаємодії, покращення, корекції та розвитку власної комунікативної компетентності.

Очікувані результати навчання: розуміння предмета «Арт-терапія», що ґрунтується на визнанні особливостей психічного розвитку людини в процесі діяльності, яка поєднує в собі соціальне і психічне, їхню взаємодію та взаємозв'язок; формування у майбутнього фахівця загальних та професійних компетенцій, системи загальної психологічної підготовки, уміння використовувати психологічні знання при організації психотерапевтичної роботи методами арт-терапії з людьми різного віку вирішення практичних, професійних і наукових завдань, стійке позитивне настановлення на іншу людину та допомогу їй, орієнтуватися у власному досвіді спілкування, що є необхідною передумовою і складовою розвитку психологічної компетентності у міжособистісних взаєминах.

В результаті освоєння дисципліни студент повинен

знати:

- функції, види, мету і завдання арт-терапії;
- основні категорії та методи арт-терапії;
- основні напрямки арт-терапії;
- порушення психічного розвитку особи та шляхи вирішення цих проблем засобами арт-терапії;
- шляхи організації психотерапевтичної роботи, застосовуючи методи та прийоми арт-терапії.

вміти:

- самостійно вивчати та аналізувати спеціальну психологічну літературу;
- планувати та проводити психотерапевтичну роботу з клієнтами,

застосовуючи арт-терапевтичні методи;

- володіти навичками проведення психологічного обстеження методами арт-терапії та інтерпретації його результатів;
- підбирати інтерактивні ігри, різноманітні тренінгові вправи методами арт-терапії для розв'язання конкретних психологічних проблем;
- застосовувати на практиці методи та прийоми арт-терапії.
- практично використовувати отримані наукові знання;
- володіти методикою індивідуальної та групової роботи методами арт-терапії.
- орієнтуватися в різноманітті арт-терапевтичних напрямків, аналізувати та інтерпретувати арт-терапевтичний матеріал;
- підбирати комплекс адекватних арт-терапевтичних методів для діагностики та ефективного розвитку, корекції та терапії;
- створювати власні арт-терапевтичні методики; розробляти авторські арт-терапевтичні тренінги.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1

Змістовний модуль 1. Арт-терапія як галузь психології

Тема 1. Історичний розвиток психотерапії як галузі психологічної науки

Психотерапія як наука. Арт-терапія як система психологічної допомоги. Моделі психотерапії. Історичний шлях методів допомоги особистості. Особливості та передумови виникнення сучасних напрямків психотерапії.

Основні поняття: психотерапія, об'єкт та предмет психотерапії, арт-терапія.

Тема 2. Основні форми арт-терапевтичної роботи

Індивідуальна та групова арт-терапія. Художні форми роботи і арт-терапевтичні вправи в психологічному забезпеченні професійної діяльності психолога практика. Огляд дослідження застосування арт-терапії в психологічному забезпеченні професійної діяльності психолога-практика. Види арт-терапії: Ізотерапія, лялько терапія, казкотерапія, фототерапія, музикотерапія тощо. Обмеження в арттерапії.

Тема 3. Діагностичні можливості арт-терапії

Терапія дітей та підлітків методами арт. Оцінка діагностичних параметрів у арттерапії. Арттерапія та проєктивний малюнок. Метод творчих інсталяцій. Віннікот «Метод каракулей» Проєктивні методи. Способи інтерпретації психомалюнків в психодіагностиці. Класичні діагностичні засоби. Символізм кольору. Кольорова карта для арт-терапії. Інтерпретація ліній. Особливості арт терапевтичної роботи з дітьми. Методичні підходи до арттерапії дітей та підлітків. Застосування арттерапії в освітньому процесі. Фототерапія. МАК в психотерапевтичній роботі з дітьми та підлітками.

Тема 4. Основи ізотерапії

Використання психомалюнків, функції психомалюнків в арттерапевтичній роботі. Принципи застосування малюнка у психодіагностиці. Проєктивні малюнкові методи. Способи інтерпретації психомалюнків в психодіагностиці. Класичні діагностичні засоби. Символізм кольору. Кольорова карта для арт-терапії. Інтерпретація ліній. Індивідуальні та групові форми використання психомалюнків у психокорекції. Специфіка використання психомалюнків в роботі з дітьми. Робота з мандалами.

Тема 5. Арт-терапевтичний інструментарій

Графічні арт-техніки. Робота з папером. Прийоми роботи з фарбами, олівцями, фломастерами та допоміжними засобами для них (пензлі, ролики, губки тощо); використання графічних арт-технік у психодіагностичній та психокорекційній роботі. Робота з кольорами. Інтерпретація кольорів в арт-терапії. Спонтанне малювання. Малювання способом відбитків. Арт-техніки роботи з папером. Принципи роботи з папером. Робота з кольоровим папером. Створення колажів.

Модуль 1

Змістовний модуль 2. Основи арт-терапії

Тема 6. Використання арт-технік в практиці казкотерапії

Принципи казкотерапії та способи використання у ній арт-технік. Казка як двері до колективного несвідомого, як спосіб контакту з дитячими ресурсами; як вказівка до дії; як засіб “обходу” опору. Архетип

і символіка казки. Відомі казкові персонажі, архетипічне значення образів. Казка як архетипічна метафора: діагностичні можливості. Діагностичні критерії в казці. Індивідуальна казкотерапія. Варіанти створення казок, їх діагностичне значення, шляхи інтерпретації. Складання казки метафори на замовлення клієнта. Групова казкотерапія. Конструювання казкових сюжетів у групі. Корекція та діагностика за допомогою казок при роботі в групі. Арт-техніки в психодіагностиці казкою.

Тема 7. Арт-техніки роботи з піском та глиною

Історія виникнення піскової арт-терапії. Принципи пісочної терапії. Подання інструкції при роботі з піском. Обладнання для роботи з піском. Піднос: форма, колір, розміри. Матеріали: пісок, вода, предмети пісочниці. Типи предметів, які використовуються в пісковій арт-терапії. Проективна психодіагностика в пісочниці (індивідуальна та групова форми). Карти пісочної арт-терапії. Символіка відбитків на піску та форм з піску. Покази до застосування групової піскової арт-терапії. Основні психодіагностичні „мішені” в груповій роботі. Психокорекція в пісочниці (індивідуальна та групова форми). Прийоми обговорення. Основні способи гри з піском і водою. Психопрофілактика, розвиток і навчання в пісочниці. Робота з глиною, пластиліном. Принципи ліплення.

Тема 8. Лялькотерапія як метод арт-терапії

Загальна характеристика методу. Форми лялько терапії. Процес лялько терапії (виготовлення ляльок, використання ляльок для емоційного від реагування). Види ляльок для корекційної та розвивальної роботи з дітьми. Основні прийоми роботи із лялькою. Робота з метафоричними картами.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		л	п	с.р.		л	п	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Модуль 1								
Змістовний модуль 1. Арт-терапія як галузь психології								
Тема 1. Історичний розвиток психотерапії як галузі психологічної науки	11	2	2	7	11	2	-	9
Тема 2. Основні форми арт-терапевтичної роботи	11	2	2	7	11	-	-	11
Тема 3. Діагностичні можливості арт-терапії	11	2	2	7	11	-	2	9
Тема 4. Основи ізотерапії	11	2	2	7	11	-	-	11
Тема 5. Арт-терапевтичний інструментарій	11	2	2	7	11	-	2	9
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	55	10	10	35	55	2	4	49
Модуль 2								
Змістовний модуль 2. Основи арт-терапії								
Тема 6. Використання арт-технік в практиці казкотерапії	12	2	2	8	12	-	2	10
Тема 7. Арт-техніки роботи з піском та глиною	12	2	2	8	12	-	2	10
Тема 8. Лялькотерапія як метод арт-терапії	11	2	-	9	11	-	-	11
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	35	6	4	25	35	-	4	31
Усього годин	90	16	14	60	90	2	8	80

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Д.ф.	З.ф.
1.	Історичний розвиток аспекти арт-терапії	2	-
2.	Індивідуальна та групова форми арт-терапевтичної роботи	2	-
3.	Діагностичні методи в арт-терапії	2	2
4.	Ізотерапія як основний напрямок арт-терапії	2	-
5.	Арт-терапевтичний інструментарій	2	2
6.	Використання арт-технік в практиці казкотерапії	2	2
7.	Арт-техніки роботи з піском та глиною	2	2
	Разом	14	8

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Д.ф.	З.ф.
1.	Історія виникнення та розвитку арт-терапії	7	9
2.	Етапи та основні складові арт-терапевтичного процесу	7	11
3.	Області застосування та терапевтичні можливості арт-терапії	7	9
4.	Арт-терапія в роботі з глибинним несвідомим	7	11
5.	Інтегративні методи арт-терапії в роботі з психосоматикою	7	9
6.	Арт-терапія в роботі з дітьми та підлітками	8	10
7.	Методики та техніки арт-терапії в роботі з дорослими клієнтами	8	10
8.	Іноваційні напрямки та перспективи сучасної арт-	8	11

	терапії		
	Разом	60	80

7. Методи навчання

При викладанні навчальної дисципліни «Арт-терапія» використовуються пояснювально-ілюстративні з використанням мультимедійних презентацій та проблемні методи навчання із застосуванням:

- розв’язання проблемних завдань;
- виконання індивідуальних психологічних досліджень;
- тестових завдань;
- прийомів рольової гри;
- доповідей та повідомлень;
- активізації самостійного вивчення студентами літератури;
- навчальних дискусій.

8. Методи контролю

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться в письмовій формі. Контрольні завдання за змістовим модулем включають тестові питання (одна правильна відповідь з чотирьох запропонованих).

Контроль самостійної роботи проводиться:

- з лекційного матеріалу – шляхом перевірки конспектів;
- з семінарських занять – на основі перевірки конспектів та виконаних завдань.

Усі форми контролю включено до 100-бальної шкали оцінки.

Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на семінарських заняттях, результати самостійної роботи студентів) проводиться за такими критеріями:

1. Завдання до семінарського заняття (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

- 0 % – завдання не виконано;
- 40% – завдання виконано частково та містить суттєві помилки методичного або розрахункового характеру;
- 60% – завдання виконано повністю, але містить суттєві помилки

у розрахунках або в методиці;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

2. Ситуаційні вправи, психолого-педагогічні дослідження та інші завдання творчого характеру (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

0% – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;

60% – завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження студента не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки не системного характеру;

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота								М 1	М 2	Су ма
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				20	20	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8			
7.5	7.5	7.5	7.5	7.5	7.5	7.5	7.5			
60										

T1, T2 ... T8 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання навчальних досягнень студентів

Види занять	Бали
1. Поточна складова оцінювання	
1.1. Історичний розвиток психотерапії як галузі психологічної науки	5
1.2. Основні форми атр-терапевтичної роботи	5
1.3. Діагностичні можливості арт-терапії	5
1.4. Основи ізотерапії	5
1.5. Арт-терапевтичний інструментарій	5
1.6. Використання арт-технік в практиці казкотерапії	5
1.7. Арт-техніки роботи з піском та глиною	5
1.8. Лялькотерапія як метод арт-терапії	5
1.9. Самостійна робота	20
Всього поточна складова оцінювання:	60
2. Підсумкова складова оцінювання	
1.1. Модульний контроль №1	20
1.2. Модульний контроль №2	20
Всього підсумкова складова оцінювання:	40
Разом:	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	Для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку

90–100	відмінно	Зараховано
82–89	добре	
74–81		
64–73	задовільно	
60–63		
35–59	незадовільно	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	незадовільно	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням курсу

10. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення навчальної дисципліни «Арт-терапія» включає:

1. 07-03-269 Методичні вказівки до семінарських занять навчальної дисципліни «Арт-терапія» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня? які навчаються за освітньо-професійною програмою «Психологія» спеціальності 053 «Психологія». Рівне: НУВГП, 2020. 40 с.
2. Опорні конспекти лекцій
4. Збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;
5. Засоби підсумкового контролю (компютерна програма тестування, комплект друкованих завдань для підсумкового контролю).
6. Завдання для ректорського контролю знань студентів з навчальної дисципліни «Арт-терапія».

11. Рекомендована література

Базова література

1. Александров А.А. Современная психотерапия: Курс лекций. – Санкт Петербург : Питер, 2004.- 670 с.

2. Бондаренко А.Ф. Психологическая помощь: теория и практика / А.Ф. Бондаренко. – Київ : Освіта України, 2007.- 332 с.
3. Бурлачук Л.Ф. Основы психотерапии : Учеб. пособие / Л.Ф.Бурлачук. – Київ : Ника-центр, 2001. – 320 с.
2. Грабенко Т. М., Зинкевич-Евстигнеева Т. Д. Чудеса на песке (методический практикум по песочной терапии) песочная терапия
3. Дженингс С., Минде А. "Сны, маски и образы. Практикум по арт-терапии". Москва : 2003.
4. Зинкевич-Евстигнеева Т. Д., Грабенко Т. М. Практикум по креативной терапии. Санкт Петербург : Речь, 2001. С. 149 –150.
5. Зинкевич-Евстигнеева Т.Д., Грабенко Т.М. Чудеса на песке. Практикум по песочной терапии. Санкт Петербург : Речь, 2010. - 340 с.
6. Киселева М.В. Арт-терапия в работе с детьми: Руководство для детских психологов, педагогов, врачей и специалистов, работающих с детьми. – Санкт Петербург : Речь, 2006. – 160 с
7. Каліна Н.Ф.Психотерапія: Підручник. / Н.Ф.Каліна.- К.: Академвидав, 2010.– 288 с.
8. Карвасарский Б.Д. Психотерапия./ Б.Д. Карвасарский - Санкт Петербург : Питер, 2010. -544 с.
9. Колошина Т.Ю., Трусъ А.А. Арт-терапевтические техники в тренинге: характеристики и использование. Практическое пособие для тренера. \ Т.Ю. Колошина. Санкт Петербург : Речь, 2010.
10. Копытин А.И. Арт-терапия детей и подростков / А.И. Копытин, Е.Е. Свистовская – Москва : Когито-Центр, 2007. – 196 с.
11. Копытин А.И. Арт-терапия женских проблем / Под ред. А.И. Копытина. – Москва : Когито-Центр, 2010
12. Копытин А.И. Диагностика в арт-терапии. Метод "Мандала" / ред. А.И.Копытина. Санкт Петербург : 2002.
13. Копытин А.И. Практикум по арт-терапии / Под ред. А. И. Копытина. Санкт Петербург : Питер, 2002, 440 с.
14. Копытин А.И. Руководство по групповой арт-терапии / А.И. Копытин – Санкт Петербург : Речь, 2003. – 319 с.
15. Копытин А.И. Руководство по детско-подростковой и семейной арттерапии / А.И. Копытин, Е.Е. Свистовская. – Санкт Петербург : Речь, 2010. - 256 с.

16. Копытин А.И. "Системная арт-терапия" / А.И. Копытин. Санкт Петербург : Питер, 2001.
17. Копытин А.И. "Техники аналитической арт-терапии: исцеляющие путешествия"/ А.И. Копытин, Корт Б. Санкт Петербург : Речь, 2007.
18. Копытин А.И., Свистовская Е.Е. Руководство по детско-подростковой и семейной арттерапии. – Санкт Петербург : Речь, 2010. - 256 с.
19. Кочюнас Р. Психологическое консультирование. Групповая психотерапия: Учеб.пособие.- 7-е изд. / Р. Кочюнас – Москва : Академический проект, 2010. – 463 с.
20. Кузб Н.В., Э.И. Осипук Э.И. В гостях у песочной феи. Организация педагогической песочницы и игр с песком для детей дошкольного возраста. Методическое пособие для воспитателей и психологов дошкольных учреждений. Санкт Петербург : Речь: Москва : Сфера, 2011. - 61 с.
21. Лебедева Л.Д. "Практика арт-терапии: подходы, диагностика" / Л.Д. Лебедева. Санкт Петербург : Речь, 2003.
22. Палмад Г. Психотерапия.: 2-е изд./ Г.Палмад. – Санкт Петербург : Питер, 2003. – 160 с.
23. Пурнис Н.Е. "Арт-терапия. Аспекты трансперсональной психологии" / Н.Е. Пурнис. Санкт Петербург : Речь, 2008.
24. Романова Е. С. Графические методы в практической психологии / Е.С. Романова. Санкт Петербург : Речь, 2001
25. Рудестам К. Групповая психотерапия. Психокоррекционные группы: теория и практика / К. Рудестам, пер. с англ. - Санкт Петербург : Питер, 2001.-384 с.
26. Сакович Н.А. Технология игры в песок. Игры на мосту / Н.А. Сакович. Санкт Петербург : Речь, 2008. - 176 с.
27. Трошихина Е.Г. Тренинг развития жизненных целей / Под ред. Е. Г. Трошихиной. Санкт Петербург : Речь, 2001. С. 148 – 149.
28. Ширн Ч. "Рисунок семьи" как методика изучения детско-родительских взаимоотношений // Альманах психологических тестов. Рисуночные тесты. / Ч. Ширн, К. Расселл. Москва : КСП, 1997. С. 272 – 285.
29. Шоттенлоэр Г. Рисунок и образ в гештальттерапии. Санкт Петербург : Изд-во Пирожкова, 2001. С. 219 – 228 (Глава "Семейные рисунки").

30. Элькин В.М. Театр цвета и мелодии Ваших страстей. Цветовая психология и психотерапия шедеврами искусства. Гармонизация цветowych программ жизни и Ваши тайные способности. - Санкт Петербург : ИД «Петрополис», 2005.

Допоміжна література

1. Винникотт Д.В. Игра и реальность. – Москва : Институт Общегуманитарных Исследований, 2008.
2. Дилео Д. Детский рисунок: диагностика и интерпретация. Москва : Апрель Пресс, Изд-во ЭксмоПресс, 2001.
3. Мэй Р. Мужество творить / Пер. с английского – Москва : Институт общегуманитарных исследований, 2008.
4. Островская А.М. Целительная сила творчества. - Материал с сайта «Междустрочие... Сайт о психологии и творчестве», <http://anna-ostrov.my1.ru/publ/38-1-0-56>
5. Папуш М. Психотехника экзистенциального выбора / Михаил Папуш. — Институт общегуманитарных исследований, 2001.
6. Перлз Ф. Внутри и вне помойного ведра // Практикум по гештальт-терапии. — Петербург — XXI век, 1995.
7. Перлз Ф. Эго, голод и агрессия / Фредерик Перлз. — Смысл, 2000.
8. Ферс Г. М. Тайный мир рисунка. Санкт Петербург : Европейский дом, 2000.
9. Фрейд З. Воспоминания Леонардо да Винчи о раннем детстве / Фрейд З. Пер. с нем. Р.Додельцева, М.Попова. - Санкт Петербург : Азбука-классика, 2007.
10. Холмс П. Внутренний мир снаружи: Теория объектных отношений и психодрама/Пер. с англ. Р.Р. Муртазина. — Москва : Независимая фирма «Класс», 1999. — 288 с.
11. Штейнхардт Л. Юнгианская песочная психотерапия. Санкт Петербург : Питер, 2001.
12. Юнг К.Г. Тэвистокские лекции / К.Г. Юнг. Киев : Синто, 1995.
13. Яценко Т. С. Психологічні основи групової психокорекції. Київ : Либідь, 1996.

12. Інформаційні (інтернет) ресурси

1. Пошукова система Google Академія (Google Scholar) - <http://scholar.google.com>
2. Сайт «Научная сеть» - <http://www.nature.ru/>
3. Сайт «Brain Maps» - <http://brain-maps.org/>
4. Сайт «Cyberleninka» - <https://cyberleninka.ru/>
5. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.
<http://www.nbuv.gov.ua/> Пошукова система Google Академія (Google Scholar) - <http://scholar.google.com>
6. Сайт «Научная сеть» - <http://www.nature.ru/>
7. Сайт «Brain Maps» - <http://brain-maps.org/>
8. Сайт «Cyberleninka» - <https://cyberleninka.ru/>
9. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.
<http://www.nbuv.gov.ua/>
10. Нормативні документи, які регламентують діяльність психотерапевтичної мережі в Україні. –Методичні рекомендації. – Михайлов Б.М., Сердюк О.І., Федосєєв В.А. Режим доступу: www.psychiatry.ua
11. Офіційний сайт міністерства охорони здоров'я України. Режим доступу: saravi.narod.ru/publ
12. Сайт Міжнародної академії коучингу: <http://www.coacha.ru/>
13. <http://psylib.kiev.ua>.
14. <http://flogiston.ru/library>
15. <http://www.psychology.ru/Library>.
16. <http://psyberia.ru>
17. <http://www.i-u.ru/biblio/default.aspx>
18. <http://go2bsu.narod.ru/libr/index.htm>
19. <http://scitylibrary.h11.ru/Library.htm>
20. <http://scitylibrary.h11.ru/Library.htm>